

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

Методичні рекомендації
з самостійної роботи здобувачів
з опанування навчального матеріалу
з дисципліни «Організація і методика аудиту»

для здобувачів: спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(освітньо-професійна програма «Облік і аудит»)
(шифр та назва напрямку (спеціальності) підготовки)

Укладач: к.е.н., доцент Бондаренко О.М.

(науковий ступінь, вчене звання, П.І.Б. викладача)

Розглянуто та схвалено

на засіданні кафедри фінансів, обліку і оподаткування

(повна назва кафедри)

Протокол № 11 від «28» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри _____ Тетяна КОСОВА

ЗАГАЛЬНІ ВКАЗІВКИ

Самостійна робота здобувачів - одне з основних частин навчального процесу, яка відіграє важливу роль у процесі формування майбутнього спеціаліста.

Мета самостійної роботи - набуття навичок щодо вирішення конкретних практичних завдань і використання отриманих знань у подальшій практичній діяльності.

Самостійна робота здобувачів при вивченні курсу складається з різних її видів:

- підготовка до аудиторних занять (лекцій, семінарів, практичних занять);
- вивчення законодавчих та нормативних актів України;
- завершення розпочатих на практичних заняттях завдань;
- виконання додаткових завдань, передбачених робочою програмою курсу;
- відвідування консультацій (індивідуальних та групових);
- написання рефератів.

Підготовка до семінарських чи практичних занять передбачає вивчення отриманого теоретичного матеріалу з метою подальшого застосування знань на практичних заняттях, у наступній практичній діяльності. При підготовці до занять відповідної теми необхідно детально вивчити конспект лекцій, підручник (навчальний посібник) і законспектувати законодавчі й нормативні акти, що їх рекомендує викладач. Семінарські і практичні заняття передбачають вивчення теоретичного матеріалу та виконання завдань. Здобувач самостійно завершує у поза аудиторний час розпочату в аудиторії завдання і здає у час встановлений викладачем. Завдання максимально наближені до виробничих умов і, як правило, це господарські ситуації, що найчастіше зустрічаються при проведенні аудиту. Виконувати завдання необхідно в такій послідовності: ознайомитись із завданням і вивчити його умову; визначити методи (прийоми) розв'язання конкретної господарської ситуації; безпосередньо почати розв'язувати завдання; обґрунтувати відповіді нормативними актами; обґрунтувати висновки і пропозиції згідно з отриманими результатами; виконане завдання належно оформити в зошиті; захистити завдання відповідно до встановленого графіка самостійної роботи. Якщо передбачений програмою обсяг завдань здобувач не виконав і не захистив, то до іспиту (диференційного заліку) його не допускають.

Основною метою викладання курсу «Організація і методика аудиту» є формування у здобувачів теоретичних знань і практичних навичок для здійснення аудиторських перевірок фінансово-господарської діяльності; обґрунтування власної думки щодо достовірності фінансової звітності та фінансового стану суб'єктів господарювання.

Основними завданнями, що мають бути вирішені у процесі викладання дисципліни, є надання здобувачам:

- теоретичних знань та практичних навичок із застосування організаційних та методичних прийомів аудиту;
- практичних навичок з оцінки фінансово-господарської діяльності та розробки стратегії розвитку підприємства;
- вміння формувати та обґрунтовувати висновки.

Предметом вивчення «Організація і методика аудиту» є регулювання фінансово-господарської діяльності підприємств та оцінка її відповідності чинному законодавству та критеріям ефективності господарювання.

Вивчивши курс здобувач **повинен знати:**

- органи управління аудиторською діяльністю та їх функції;
- права, обов'язки, спеціальні вимоги і відповідальність суб'єктів аудиторської діяльності;
- порядок надання аудиторських послуг;
- сутність, необхідність, методику та технологію планування аудиторської діяльності;
- мету, завдання, джерела та методику аудиту активів, пасивів, обліку та фінансової звітності;
- поняття, класифікацію, структуру та види робочих документів та аудиторських висновків;

Вивчивши курс здобувач **повинен вміти:**

- вільно орієнтуватися в теоретичних та практичних проблемах аудиту;
- вміло використовувати методи і процедури аудиту для оцінки діяльності підприємства;
- прогнозувати і знаходити шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства;
- розробляти і приймати обґрунтовані управлінські рішення;
- формувати та обґрунтувати власну думку про стан фінансової звітності та фінансовий стан суб'єктів підприємництва.

Самостійна робота здобувача є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Зміст самостійної роботи над дисципліною «Організація і методика аудиту» визначається навчальною програмою дисципліни, завданнями та вказівками викладача, даними методичними вказівками.

Забезпечується самостійна робота здобувача системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення дисципліни: підручники, навчальні та методичні посібники, конспект лекцій викладача, практикум тощо.

Самостійна робота здобувача над засвоєнням навчального матеріалу може виконуватися у бібліотеці вищого навчального закладу або в домашніх умовах.

Контроль за самостійною роботою здобувачів здійснюється у вигляді обговорень, опитувань, розв'язання задач та перевірки знань здобувачів під час диференційного заліку.

МОДУЛЬ 1 «ОБЛІКОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ, ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИ (СТРАТЕГІЇ) ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ. МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АВІАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ»

Тема 1.1 Об'єкт, суб'єкт та мета дослідження економічної безпеки підприємства. Законодавче регулювання економічної безпеки підприємства.

Питання (завдання) для самостійної роботи

1. Об'єкт, суб'єкт та мета дослідження економічної безпеки підприємства (ЕБП).
2. Законодавче регулювання економічної безпеки підприємства.
3. Основні проблеми безпеки підприємств в Україні.
4. Загрози економічній безпеці підприємств.
5. Об'єкти захисту економічної безпеки підприємства.
6. Фактори впливу на рівень економічної безпеки підприємства.
7. Завдання економічної безпеки підприємства.
8. Сукупний критерій економічної безпеки підприємства
9. Рівень економічної безпеки підприємства
10. Джерела негативних впливів на економічну безпеку підприємства.
11. Функції служби безпеки підприємства.
12. Поняття комерційної таємниці та її захисту.
13. Законодавче регулювання економічної безпеки підприємства

Література: [1-15].

Методичні рекомендації

Поняття «безпека» (за тлумачним словником В. Даля) – це відсутність загрози, збереженість, надійність, тобто відсутність будь-яких загроз особі, суспільству і державі (об'єктам безпеки).

Безпека – стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства, організації від потенційно і реально наявних загроз або відсутність таких загроз.

Безпека є складним та багатоаспектним поняттям, яке розглядають на різних рівнях (глобальному, міжнародному, національному, регіональному, локальному та індивідуальному).

Сучасні умови діяльності підприємств доволі складні та небезпечні через наявність численних загроз. Джерела загроз дислокуються як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі підприємств. За таких умов однією з головних цілей діяльності підприємств має бути забезпечення їх економічної безпеки.

На сьогодні практично кожне підприємство в Україні має потребу в забезпеченні власної економічної безпеки.

Економічна безпека підприємства – складна система, яка включає певний набір внутрішніх характеристик, спрямованих на забезпечення ефективності використання корпоративних ресурсів за кожним напрямом діяльності. А отже, безпеку варто розглядати через призму її функціональних складових, що дозволяє: здійснювати моніторинг чинників, які впливають на стан як

функціональних складових, так і економічної безпеки загалом; досліджувати процеси, які здійснюють вплив на забезпечення економічної безпеки; проводити аналіз розподілу і використання ресурсів підприємства; вивчати економічні індикатори, що відображають рівень забезпечення функціональних складових; розробляти заходи, які сприятимуть досягненню високого рівня складових, що призведе до посилення економічної безпеки підприємства загалом.

Економічна безпека підприємства розглядає діяльність підприємства в динамічному та статичному аспектах, що дозволяє реалізовувати його потенціал за визначеними складовими, запобігати виникненню або нейтралізувати негативні чинники і забезпечувати цілеспрямований розвиток.

Економічна безпека підприємства – стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від різноманітних внутрішніх і зовнішніх негативних чинників, що гарантує найбільш ефективне використання корпоративних ресурсів підприємства для забезпечення стабільного функціонування та динамічного розвитку.

Особливості економічної безпеки підприємства:

- економічна безпека підприємства – одна з найважливіших умов його ефективної та результативної діяльності;

- економічна безпека підприємства – комплексне поняття, вона пов'язана з усіма напрямками його виробничо-господарської, фінансової та комерційної діяльності;

- рівень економічної безпеки змінюється під впливом низки зовнішніх і внутрішніх чинників (методи управління та організації виробництва, ефективні бізнес-процеси, рівень оподаткування, зв'язки з постачальниками і споживачами тощо);

- економічна безпека підприємства – необхідна умова розвитку підприємства незалежно від його виду економічної діяльності та рівня розвитку.

Нормативно-правове забезпечення економічної безпеки підприємства є способом її державного регулювання. Державне регулювання економічної безпеки підприємства здійснюється за різноманітними напрямками: забезпечення легітимності підприємницької діяльності, захист економічної конкуренції та обмеження монополізму, регулювання фінансового ринку, створення спеціальних (вільних) економічних зон, формування й розвиток інфраструктури, формування систем оподаткування, проведення інвестиційної політики, регулювання інноваційних процесів, фінансова підтримка у формі державних гарантій, забезпечення іноземних кредитів.

За усіма напрямками державного регулювання економічної безпеки підприємства розроблено велику кількість нормативно-правових актів.

Питання для самоконтролю

1. Визначте поняття економічної безпеки підприємства.
2. Розкрийте сутність економічної безпеки за концептуальним, управлінським та результативним підходами до її характеристики.
3. Охарактеризуйте економічну безпеку підприємства за динамічним, статичним та системним підходами до її визначення.

4. Розкрийте основні характеристики та види загроз економічній безпеці підприємства.
5. Як взаємопов'язані загрози та ризики економічній безпеці підприємства?
6. Охарактеризуйте корпоративну безпеку бізнесу.
7. Розкрийте основні характеристики системи економічної безпеки підприємства.
8. Охарактеризуйте комплексну модель системи економічної безпеки підприємства.
9. Визначте основні об'єкти системи економічної безпеки підприємства.
10. Охарактеризуйте зовнішніх та внутрішніх суб'єктів економічної безпеки підприємства.

Проблемні ситуації:

1. Особливості формування служби економічної безпеки підприємства на авіаційних підприємствах.
2. Забезпечення належного рівня економічної безпеки авіаційного підприємства та його підрозділів.
3. Захист від неправомірних дій контрагентів підприємства.

Реферативні виступи:

1. Принципи формування обліково-аналітичної інформації в системі економічної безпеки.
2. Основні відмінності фінансової, управлінської та податкової обліково-аналітичної інформації в системі економічної безпеки.
3. Категорії обліково-аналітичної інформації з обмеженим доступом, її правовий режим.
4. Формування обліково-економічної інформації для забезпечення економічної безпеки підприємства.
5. Суть наукової категорії «обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки».
6. Сутність обліково-аналітичної системи, її складові.

Тема 1.2 Загрози економічній безпеці авіаційних підприємств.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

1. Фактори загроз економічній безпеці підприємства.
2. Напрями забезпечення економічної безпеки авіаційних підприємств.
3. Показники оцінки стану економічної безпеки авіаційних підприємств.
4. Ризики в діяльності підприємств.
5. Методологія визначення індикаторів економічної безпеки.
6. Види ризиків в діяльності підприємств, класифікація за джерелом виникнення та ступенем впливу на рівень економічної безпеки.

Література: [1-15].

Методичні рекомендації

- У найтипівіших визначеннях поняття «загроза» розглядається як:
- конкретна і безпосередня форма небезпеки або сукупність умов і чинників, які створюють небезпеку інтересам підприємства;

- процеси і явища економічного, соціального і правового характеру, дія яких викликає порушення стабільності виробництва і розвитку підприємства;
- готовність (намір), що супроводжується можливістю одного з суб'єктів завдати збитку інтересам іншого суб'єкта з метою вирішення протиріч, що склалися між ними, і отримання односторонніх переваг.

Але є підстави визнати такі визначення поняття «загроза» незакінченими.

Загроза діяльності підприємства - це процеси та явища, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі діяльності підприємства, поведінка суб'єктів зовнішнього середовища, що можуть за наявності деяких умов негативно вплинути на підприємство. Їхній негативний вплив виявляється у неминучому виникненні в діяльності підприємства змін негативного характеру.

Поняття «ризик» часто застосовують для позначення деякої події в діяльності підприємства, яка може спричинити збитки або нанести шкоду (наприклад, зменшити прибуток, негативно вплинути на ділову репутацію підприємства або зіпсувати імідж його продукції). Тобто в даному випадку поняття «ризик» є тотожним за змістом поняттю «загроза». Таку тотожність не можна визнати вірною.

Ризик - це інструмент вимірювання можливості (ймовірності) реалізації загрози діяльності підприємства, тобто формування комбінації чинників суб'єктивного та об'єктивного характеру, за якої процеси або явища, індиферентні за своєю природою, можуть негативно вплинути на діяльність підприємства.

Питання для самоконтролю

1. Яким є зміст кожного з етапів розвитку загрози діяльності підприємства?
2. Що відбувається в діяльності підприємства, якщо загроза реалізується?
3. Чи можна зупинити або пригальмувати розвиток загрози діяльності підприємства?

Реферативні виступи:

1. Види загроз діяльності підприємства.
2. Загроза загального характеру діяльності українських підприємств: рейдерство.

Тема 1.3 Обліково-аналітичне забезпечення як складова функціонування системи економічної безпеки авіаційних підприємств.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

1. Поняття та завдання обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.
2. Місце підсистеми обліково-аналітичного забезпечення управління економічними операціями підприємства.
3. Складові обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки авіаційних підприємств.

4. Елементи обліково-аналітичної системи.
5. Вимоги до інформації, яку формують в обліковій системі суб'єкта господарювання при прийнятті управлінських рішень.
6. Причини недотримання основних вимог до облікової інформації.
7. Основні користувачі обліково-аналітичної інформації підприємства.

Література: [1-15].

Методичні рекомендації

Надійний захист економічної безпеки підприємства можливий лише за комплексного або системного підходу до її організації. Тому існує таке поняття як система економічної безпеки підприємства.

Система економічної безпеки підприємства (СЕБ) – це організована сукупність засобів, методів, організаційно-управлінських, режимних, технічних, профілактичних та інших заходів, спрямованих на реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх та внутрішніх негативних чинників і досягнення цілей діяльності.

Мета системи економічної безпеки підприємства – передбачення, прогнозування, своєчасне виявлення та протидія як внутрішнім, так і зовнішнім негативним чинникам, досягнення та збереження стабільного функціонування і забезпечення динамічного розвитку підприємства.

Така здатність підприємства надасть можливість, навіть в умовах світової кризи, стійко функціонувати та прогресивно розвиватися.

До основних завдань системи економічної безпеки підприємства належать:

- захист законних інтересів підприємства та його працівників;
- прогнозування можливих негативних чинників економічної безпеки;
- організація діяльності із запобігання негативним чинникам (розробка превентивних заходів);
- виявлення, аналіз та оцінювання впливу негативних чинників економічної безпеки;
- ухвалення рішень та організація діяльності з обмеження впливу негативних чинників економічної безпеки;
- відшкодування матеріального й морального збитку, нанесеного деструктивним впливом негативних чинників;
- формування позитивного іміджу підприємства для ефективної реалізації планів його діяльності та статутних цілей;
- постійне удосконалення системи економічної безпеки;
- контроль за ефективністю функціонування системи економічної безпеки підприємства;
- організація взаємодії з правоохоронними органами з метою захисту законних інтересів підприємства;
- формування власної служби безпеки (підрозділу економічної безпеки), адекватної небезпекам і загрозам.

З урахуванням перерахованих завдань, конкурентного середовища, специфіки діяльності підприємства будується його система економічної безпеки.

У кожного начальника служби безпеки свій підхід до вирішення проблеми формування системи економічної безпеки.

Основними елементами системи економічної безпеки підприємства є: об'єкти, суб'єкти, принципи, функції, цілі та завдання, стратегія, механізм забезпечення економічної безпеки, режими функціонування.

Під обліково-аналітичним забезпеченням економічної безпеки підприємства слід розуміти процес збору, підготовки, реєстрації та обробки обліково-аналітичної інформації та прийняття на її основі управлінських рішень, направлених на забезпечення захисту фінансових та економічних інтересів підприємств на всіх рівнях від впливу внутрішніх і зовнішніх негативних чинників.

Обліково-аналітичне забезпечення формується при тісній взаємодії підсистем бухгалтерського обліку й економічного аналізу.

Питання для самоконтролю

1. Які є завдання обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства?
2. Зазначте місце підсистеми обліково-аналітичного забезпечення управління економічними операціями підприємства.
3. Розкрийте види та зміст складових обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки авіаційних підприємств.
4. Наведіть характеристику елементам обліково-аналітичної системи.
5. Розкрийте причини недотримання основних вимог до облікової інформації.
6. Хто є основними користувачами обліково-аналітичної інформації підприємства?

Проблемні ситуації:

1. Зміст категорії «обліково-аналітична інформація» та її місце в системі економічної безпеки.
2. Систематизація обліково-аналітичної інформації та вимоги до неї.
3. Класифікація обліково-аналітичної інформації при забезпеченні економічної безпеки підприємства.
4. Формування обліково-економічної інформації для забезпечення економічної безпеки підприємства.
5. Сутність обліково-аналітичної системи, її складові.

Реферативні виступи:

1. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки як механізм забезпечення ефективної діяльності підприємства
2. Обліково-аналітична діяльність у системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства
3. Обліково-аналітична інформація в системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства
4. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах невизначеності та ризику його діяльності
5. Звітність як інформаційна база обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства

6. Інформаційні технології обробки даних у системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства

7. Обліково-аналітичне забезпечення складових економічної безпеки підприємства

8. Формування та реалізація стратегії економічної безпеки підприємства на основі обліково-аналітичного забезпечення

Тема 1.4 Підсистеми обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки авіаційних підприємств.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

1. Підсистеми обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки авіаційного підприємства: підсистема фінансового обліку, підсистема управлінського обліку, підсистема податкового обліку.

2. Нормативно-законодавче забезпечення підсистем обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки авіаційного підприємства.

3. Методологічні та організаційні принципи здійснення належного функціонування підсистем обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки авіаційних підприємств.

Література: [1-15].

Методичні рекомендації

Об'єктом обліково-аналітичної системи є економічний суб'єкт, а предметом - сукупність процесів економічного суб'єкта. Обліково-аналітична система на підприємстві повинна виконувати як інформаційну функцію, тобто забезпечувати необхідною інформацією для прийняття ефективних рішень, так і контрольну, аналітичну й облікову функції. Ефективність обліково-аналітичної системи залежить, насамперед, від обліку специфіки діяльності економічного суб'єкта. В основі обліково-аналітичної системи лежить системний підхід, що дозволяє розглядати підприємство як складний об'єкт, що полягає з ряду підсистем.

Ефективність функціонування обліково-аналітичної системи в значній мірі залежить від її інформаційного забезпечення. Під інформаційним забезпеченням розуміємо сукупність інформаційних ресурсів і способів їх організації, необхідних для реалізації аналітичних процедур. Будь-яка інформація, використовувана в рамках обліково-аналітичної системи, є економічною по своєму змісту й підрозділяється на внутрішню й зовнішню інформацію. Економічна інформація являє собою такий вид інформації, яка послідовно й повно відображає фінансово-господарчу діяльність підприємства. У свою чергу, економічна інформація підрозділяється на планову, нормативно-довідкову й облікову інформацію.

Крім підсистеми інформаційного забезпечення обліково-аналітична система представлена:

- трьома видами облікових підсистем (фінансова, управлінська й податкова);

- трьома видами аналітичних підсистем (фінансова, управлінська й податкова);

- трьома видами підсистем аудита (фінансова, управлінська й податкова). Усі елементи підсистем мають різні цілі, завдання, об'єкти, методи, призначені для різних користувачів інформації. Однак важливою рисою, їх об'єднуючою, є те, що їх інформація використовується для прийняття рішень на підприємстві.

Таким чином, сутність системи обліково-аналітичного забезпечення полягає в об'єднанні облікових і аналітичних операцій в один процес, у здійсненні оперативного аналізу й використанні його результатів при формуванні управлінських рішень у системі економічної безпеки підприємства.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте підсистему фінансового обліку.
2. Розкрийте характеристику підсистему управлінського обліку.
3. Надайте характеристику підсистеми податкового обліку.
4. Зазначте нормативно-законодавче забезпечення підсистем обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки авіаційного підприємства.
5. Розкрийте методологічні та організаційні принципи здійснення належного функціонування підсистем обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки авіаційних підприємств.

Тема 1.5 Механізм обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки авіаційних підприємств.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

1. Структура функції обліку на підприємстві.
2. Концептуальна модель функції обліку.
3. Співвідношення видів обліку з управлінською ієрархією.
4. Завдання організації обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства.
5. Інтеграція систем управління, обліку та планування.
6. Основні завдання діяльності підрозділу безпеки по забезпеченню економічної безпеки авіаційних підприємств.
7. Структура діяльності фахівців підрозділу безпеки по забезпеченню економічної безпеки підприємства.

Література: [1-15].

Методичні рекомендації

Забезпечення економічної безпеки авіаційного підприємства базується на певному механізмі. Механізм забезпечення економічної безпеки авіаційного підприємства розглядається як сукупність управлінських, економічних, фінансових способів гармонізації інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища, за допомогою чого з урахуванням особливостей діяльності підприємства забезпечується отримання їм прибутку, величина якого є достатньою, як мінімум, для перебування підприємства у економічній безпеці.

Структура механізму забезпечення економічної безпеки підприємства складається з декількох блоків, одночасна дія яких покликана забезпечити достатній для розширеного відтворення капіталу підприємства прибуток, що одержується в результаті дотримання інтересів підприємства, тобто в результаті

взаємодії підприємства з суб'єктами зовнішнього середовища. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства може мати різний ступінь структуризації і формалізації.

Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства передбачає розробку відповідної наукової теорії, концепції, економічної політики, чітке визначення суб'єктів і об'єктів, визначення фінансових інтересів суб'єктів господарювання, визначення і систематизацію загроз економічній безпеці, а також застосування засобів, способів і методів забезпечення економічної безпеки підприємства. Досягнувши відповідного рівня економічної безпеки необхідно пам'ятати, що система економічної безпеки підприємства залежить від конкретної ситуації, що склалася у певний період функціонування та діяльності суб'єкта господарювання.

Питання для самоконтролю

1. Які категорії є основними складовими елементами механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства?
2. Охарактеризуйте інструменти забезпечення фінансової безпеки підприємства.
3. Охарактеризуйте методи механізму забезпечення фінансової безпеки.
4. Яким ознакам повинні відповідати індикатори фінансової безпеки?
5. Що розуміють під технологією управління?
6. Які перспективи розвитку механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства?

Проблемні ситуації:

1. Структура концепції з економічної безпеки авіаційних підприємств
2. Логічна структура діяльності фахівців з підрозділу економічної безпеки підприємства.
3. Організація та функціонування системи економічної безпеки авіаційних підприємств.
4. Схема формування інформації за видами обліку для організації управління розвитком підприємства.

Реферативні виступи:

1. Основні напрями діяльності фахівців підрозділу безпеки по забезпеченню економічної безпеки підприємства.
2. Вимоги до концепції з економічної безпеки авіаційних підприємств.
3. Складові змісту діяльності фахівців підрозділу безпеки по забезпеченню економічної безпеки на підприємстві.
4. Структурні складові обліково-аналітичної системи

Тема 1.6 Методи оцінки економічної безпеки підприємства. Чинники, що впливають на економічну безпеку авіаційних підприємств.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

1. Оцінка платоспроможності підприємства.
2. Визначення фінансової стійкості.
3. Структура капіталу, як основа фінансової безпеки підприємства.

4. Визначення потенціалу зростання фінансової безпеки підприємства.
5. Квадрат потенціалу.
6. Фінансовий стан підприємства.
7. Класифікація факторів, що впливають на фінансовий стан підприємства: за місцем виникнення, за структурою, за часом впливу, за ступенем кількісного вимірювання.
8. Зовнішні фактори, внутрішні фактори.
9. Конкурентна позиція підприємства.
10. Ресурси та їх використання.
11. Фінансовий менеджмент підприємства.

Література: [1-15].

Методичні рекомендації

Визначення методики оцінювання рівня економічної безпеки сучасних підприємств є однією з найважливіших задач економічної науки і практики, що викликає необхідність її комплексного вирішення, враховуючи сучасні тенденції розвитку підприємств, використання новітніх технологій та проблем, що викликані кризовими станами, які наразі існують. Своєчасна оцінка економічної безпеки, дає спроможність швидко усунути різноманітні загрози, або пристосуватися до наявних умов, що забезпечує стабільну діяльність компанії. Утримуючи надійний рівень економічної безпеки, підприємство розширюватиме ринки збуту, залучатиме нових інвесторів, покращуватиме власний «імідж», що позитивно впливатиме на прибутковість, конкурентоспроможність та фінансові результати. Тому перш за все, необхідно комплексно оцінити її рівень, та визначити ті фактори, які негативно впливають на діяльність організації.

Об'єктом наукового дослідження є методи оцінювання рівня економічної безпеки на прикладі підприємств різних форм власності. Предметом дослідження виступають теоретичні та практичні питання забезпечення належного рівня економічної безпеки підприємств та їх комплексна оцінка. Методологічною базою дослідження є загальнонаукові та специфічні методи пізнання: порівняльного аналізу і синтезу – для виділення окремих методик рівня економічної безпеки та їх взаємозв'язків; графічний – для наочного відображення рівня складових економічної безпеки підприємства; для формування основи розрахунків та наочного відображення показників оцінки рівня економічної безпеки використано табличний метод, розрахунково-конструктивний метод застосовується для визначення інтегрального показника економічної безпеки та його динаміки.

Питання для самоконтролю

1. Проведіть оцінку платоспроможності авіаційного підприємства.
2. Розкрийте визначення фінансової стійкості авіаційного підприємства.
3. Що таке «Квадрат потенціалу»?
4. Розкрийте Класифікація факторів, що впливають на фінансовий стан підприємства: за місцем виникнення, за структурою, за часом впливу, за ступенем кількісного вимірювання

Реферативні виступи:

1. Методи оцінки економічної безпеки авіаційних підприємств: метод порівняння, розрахунковий, експертний, балансовий, статистично-економічний, розрахунково-аналітичний, графічний методи, функціональний аналіз, фундаментальна діагностика, дискримінантний аналіз та рейтинговий підхід. Метод А-розрахунку, модель Альтмана, коефіцієнт Бівера та тренди показників.

Проблемні ситуації:

1. Маркетингові стратегії та політика підприємства
2. Державне регулювання та оподаткування діяльності підприємства та його вплив на економічну безпеку

Тема 1.7 Методи оцінки конкурентоспроможності авіаційних підприємства.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

1. Поняття та визначення конкурентоспроможності підприємства.
2. Фактори, що впливають на конкурентну боротьбу.
3. Фактори, що впливають конкурентоспроможність підприємства.
4. Конкурентоспроможність організації в статичі і динаміці.
5. Конкурентоспроможність товарів підприємства на зовнішньому і внутрішньому ринках.
6. Вид виробленого товару.
7. Місткість ринку (кількість щорічних продажів).
8. Легкість доступу на ринок. Однорідність ринку.

Література: [1-15].

Методичні рекомендації:

Важливою складовою в діяльності підприємства належить в побудові конкурентоспроможності підприємства. Завдяки оцінюванню конкурентоспроможності підприємства виявляються сильні і слабкі сторони його діяльності, приховані можливості та потенційні загрози, що в підсумку дають поштовх для змін та можливості ефективно планувати та розвивати діяльність на основі конкурентних переваг. Визначення рівня конкурентоспроможності підприємства є початковим моментом планування його діяльності та розробки стратегії конкурентоспроможності.

Існують різні методи аналізу конкурентних переваг, але найбільш широко розповсюдженими є методи, які характеризують ринкові позиції підприємства (продукції). Вони поділяються на формальні та матричні моделі дослідження окремого виду діяльності (бізнесу) підприємства. Серед формальних методів слід виділити:

- модель М. Портера;
- модель продукт-ринок (І. Ансоффа);
- модель накопиченого досвіду;
- модель ЖЦП (життєвого циклу продукту);
- модель ЖЦТ (життєвого циклу технологій).

До матричних належить:

- модель БКГ;
- метод «Мак-Кінзі»;
- модель Shell/DPM;
- модель Хофера/Шенделя;
- метод ADL;
- метод PIMS.

I. Методи, які характеризують рівень менеджменту підприємства:

- метод комплексного стратегічного аналізу SWOT;
- метод комплексного стратегічного аналізу SPACE;
- метод LOTS;
- метод експертного оцінювання;
- метод картування стратегічних груп.

II. Методи, які характеризують рівень фінансово-економічної діяльності підприємства:

- Методи фінансово-економічного аналізу;
- Методи прогнозування фінансово стану підприємства.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте поняття та визначення конкурентоспроможності підприємства.
2. Наведіть фактори, що впливають на конкурентну боротьбу.
3. Надайте характеристику конкурентоспроможності організації в статистиці і динаміці: ДП «Антонов», ДП «410 ЦА», АТ «Мотор Січ», Авіакомпанія «Міжнародні авіалінії України».

Реферативні виступи:

1. Конкурентоспроможність в авіаційній галузі.
2. Можливість технічних нововведень в авіаційній галузі.
3. Конкурентоспроможність регіону і країни.
4. Конкурентні позиції авіаційних підприємств, що вже працюють на ринку авіаційних робіт та послуг.
5. Методи оцінки конкурентоспроможності авіаційних підприємства.

Тема 1.8 Напрями зміцнення економічної безпеки авіаційних підприємств.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

1. Механізми забезпечення належної економічної безпеки підприємства.
2. Прогнозування можливих загроз економічній безпеці авіаційних підприємства.
3. Організація діяльності з попередження можливих загроз.
4. Організація діяльності щодо реагування на загрози, які виникли.
5. Основні цілі моніторингу економічної безпеки.
6. Визначення структури негативних впливів за функціональними складовими економічної безпеки.
7. Розподіл об'єктивних і суб'єктивних негативних впливів.

8. Фіксація вжитих превентивних заходів для запобігання негативним впливам за всіма функціональними складовими економічної безпеки.

9. Оцінка ефективності вжитих заходів з погляду нейтралізації конкретних негативних впливів за кожною складовою економічної безпеки.

10. Визначення причин недостатньої ефективності заходів, ужитих для подолання вже наявних і можливих негативних впливів на економічну безпеку.

11. Оцінка вартості запропонованих заходів щодо усунення негативних впливів на рівень економічної безпеки й визначення відповідальних за реалізацію таких заходів.

Література: [1-15].

Методичні рекомендації:

Для забезпечення високого рівня економічної безпеки та уникнення ймовірності настання загроз необхідним аспектом є створення цілісної системи стратегічного планування і прогнозування. Система стратегічного планування і прогнозування має розглядатися як єдине завдання, що передбачає забезпечення програмними документами, інституційне забезпечення та методологічне забезпечення. В основі державної системи стратегічного планування та прогнозування повинна лежати єдина комплексна програма, яка має базуватися на прогнозах, здійснених відповідно до цільових орієнтирів економічної динаміки.

Основними розділами стратегії мають бути: уявлення майбутнього економічного розвитку; цілі й завдання розвитку національної економіки; пріоритетні напрями діяльності, набір окремих програм; система заходів з їх реалізації; організаційні структури і процедури розробки, обговорення, реалізації та оновлення стратегії. Стратегічний план повинен містити чітко окреслений механізм стратегічного партнерства між владою, підприємцями та найманими працівниками. Тобто має існувати механізм пошуку стратегічних орієнтирів та забезпечення узгоджених дій щодо їх досягнення. Процес аналізу, постановки цілей, розроблення заходів має бути організований із залученням якомога більшого кола осіб та організацій. Задля цього доцільним є проведення нарад, семінарів, конференцій, виставок, де можуть зустрічатися представники різних сфер і обговорювати найважливіші проблеми.

Головною метою стратегії зміцнення економічної безпеки підприємництва потрібно визначити поєднання належних умов для підприємницької діяльності, збереження високого рівня захищеності підприємницького сектору від внутрішніх та зовнішніх загроз, посилення ролі суб'єктів підприємництва в мінімізації економічних ризиків безпеки держави й забезпеченні інноваційних засад конкурентоспроможності національної економіки. Для ефективного вирішення стратегічних завдань формування і розвитку системи гарантування безпеки підприємництва, адекватної зовнішнім викликам, необхідно створити повноцінний інституціональний базис.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте розподіл об'єктивних і суб'єктивних негативних впливів.
2. Які основні цілі моніторингу економічної безпеки?

3. Розкрийте напрямки по організації діяльності щодо реагування на загрози, які виникли.

4. Розкрийте значення прогнозування можливих загроз економічній безпеці авіаційних підприємства – як один із напрямків зміцнення економічної безпеки авіаційних підприємств.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999. №996.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 14.06.2023).

2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 14.06.2023).

3. Про підприємництво: Закон України від 07.02.1991 р. № 698-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text> (дата звернення: 14.06.2023).

4. Про затвердження Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text> (дата звернення: 14.06.2023).

5. Марченко О.С. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. екон. теорії. Харків : Право, 2022. 246 с.

6. Левченко О.М., Шалімова Н.С., Грінка Т.І., Сторожук О.В. Інформаційне та обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства : навч. посіб. Кропивницький : ЦНТУ, 2022. 190 с.

7. Дідик А.М., Кузьмін О.Є., Ортинський О.Л., Козаченко Г.В., Погорелов Ю.С., Ілляшенко О.В. Економічна безпека підприємства: підручник. Львів: НУ «Львівська політехніка», ТзОВ «Видавнича група «Бухгалтери України»», 2019. 624с.

8. Бенько М. М. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства : підручник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 562 с.

9 Іванюта Т.М., Заїчковський А.О. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2019. 256 с.

10. Правдюк Н.Л., Мулик Т.О., Мулик Я.І. Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект: монографія. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 224 с.

11. Зубок М.І., Рубцов В.С., Яременко С.М., Гусаров В.Г., Чернов Ю.В. Економічна безпека суб'єктів підприємництва: навч. посіб. К.: 2020. 226 с.

12. Кавун С.В., Пилипенко А.А., Репко Д.О. Економічна та інформаційна безпека підприємств у системі консолідації інформації: навч. посіб. Х: Вид. ХНЕУ, 2019. 264 с.

13. Отенко І.П., Іващенко Г.А., Воронков Д.К. Економічна безпека підприємства: навч. посібн. Х.: ХНЕУ, 2019. 251 с.

14. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2019. 456 с.

15. Ситник Г.В., Блакита Г.В., Гуляєва Н.М. Економічна безпека підприємництва в Україні: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 284 с.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>
2. Сайт компанії «Ліга-Закон». URL: <http://www.ligazakon.ua>
3. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://www.sfs.gov.ua/>
4. Сайт газети «Все про бухгалтерський облік». URL: <https://www.vobu.ua/>
5. Офіційний сайт Державної авіаційної служби України. URL: <https://avia.gov.ua/>